

Seat No. : _____

DM-104

December-2013

B.A. (Sem.-I)

Sanskrit

101 : Compulsory Language

“श्री भर्तृहरिविरचितम् - नीतिशतकम् ।।”

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

सूचना : (1) जभइली आशुना अंक प्रश्नना गुण दशावे छे.
Instruction : Figures to the right side Indicates full marks of the questions.
(2) प्रश्नपत्रमां छापेलो प्रश्नक्रमांक ज उत्तरवडीमां लखो.
Write the same question number in answer book as mentioned
in the question paper.

1. (अ) “नीतिशतकम्” मां वर्णवेल सज्जनप्रशंसा: नुं विवरण आपो. 7
Discuss the “सज्जनप्रशंसा: mentioned in नीतिशतकम्”.

अथवा/OR

टूकनोध लखो. (कोईपण बे 650 थी 700 शब्दोमां)
Write short notes : (Any two 650 to 700 words)

- (1) सद्गुण गौरव ।
- (2) सेवक लक्षणम् ।
- (3) धनप्रशंसा: ।
- (4) भाग्य प्रबलता ।

(ब) नीतिशतकम् ने आधारे “विद्याप्रशंसा:” नुं वर्णन करो. 7
Describe the “विद्याप्रशंसा:” on the basis of नीतिशतकम् ।

अथवा/OR

टूकनोध लखो. (कोईपण बे 650 थी 700 शब्दोमां)
Write short notes (Any two 650 to 700 words)

- (1) पुरुषार्थ प्रशंसा: ।
- (2) दुर्जनमैत्री ।
- (3) धीरपुरुष - लाक्षणिकता ।
- (4) सदाचार ।

2. (अ) “नीतिशतकम्” ने आधारे “मूर्खजनउपहास:” नुं वर्णन करो. 7
Describe the “मूर्खजन उपहास:” on the basis of नीतिशतकम् ।

अथवा/OR

टूकनोध लखो. (कोईपण बे 650 थी 700 शब्दोमां)
Write short notes : (Any two 650 to 700 words)

- (1) आपत्तिकाल: (2) कर्मश्रेष्ठता
- (3) मुक्तक लक्षणानि । (4) न्यायीपुरुष: ।

- (अ) “नीतिशतकम्” नुं विश्लेषणं भर्तृहरिने आधारे वर्णवो. 7
Analyse the criticism of “नीतिशतकम्” done by भर्तृहरिः ।”

अथवा/OR

- (1) विद्वान् प्रशंसाः ।
- (2) शतकपरंपराः ।
- (3) भर्तृहरिः – जीवनवृत्तांतः ।
- (4) शतकत्रयम् ॥

3. (अ) नीयेनाभांथी कोठपण बे श्लोकोनी समजूती आपो. (300 थी 400 शब्दोमी) 8
Explain any **two** of the following verses : (300 to 400 words)

- (1) निन्दन्तु नीतिनिपुणा यदि वा स्तुवन्तु
लक्ष्मीः समाविशतु गच्छतु वा यथेच्छम् ।
अद्यैव वा मरणमस्तु युगान्तरे वा
न्यायात् पथः प्रविचलन्ति पदं न धीराः ॥
- (2) हर्तुयातिं न गोचरं किमपि शं पुष्पाति यत्सर्वदा
हैर्यर्थिभ्यः प्रतिपाद्यमानमनिशं प्राप्नोति वृद्धिं पराम् ।
कल्पान्तेष्वपि न प्रयाति निधनं विद्याख्यमन्तर्धनं
येषां तान्प्रति मानमुज्झत नृपाः कस्तैः सह स्पर्धते ॥
- (3) लभेत सिक्तासु तैलमपि यत्नतः पीडयन्
पिबेच्च मृगतृष्णिकासु सलिलं पिपासादितः ।
कदाचिदपि पर्यटग्शशविषाणमासादयेत् –
न तु प्रतिनिविष्ट मूर्खजनचित्तमाराधयेत् ॥
- (4) मनसि वचसि काये पुण्यपीयूषपूर्णा –
स्निभुवनमुपकारश्रेणिभिः प्रीणयन्तः ।
परगुणपरमाणुन्पर्वतीकृत्य नित्यं
निजहृदि विकसन्तः सन्ति सन्तः कियन्तः ॥

- (अ) नीयेनाभांथी कोठपण बे श्लोकोनी समजूती आपो. (300 थी 400 शब्दोमी) 8
Explain any **two** of the following verses : (300 to 400 words)

- (1) पद्माकरं दिनकरो विकची करोति
चन्द्रो विकासयति कैरवचक्रवालम् ।
नाभ्यर्थितो जलधरोऽपि जलं ददाति
सन्तः स्वयं परहितेषु कृताभियोगाः ॥
- (2) यद्वात्रानिजभालपट्टलिखितं स्तोत्रं महद्वा धनं
तत्प्राप्नोति मरुस्थलेऽपि नितरां मेरौ ततो नाधिकम् ।
तद्धीरो भव वित्तवस्तु कृपणां वृत्तिं वृथा मा कृथाः
कूपे पश्य पयोनिधावपि धटो गृह्णाति तुल्यं जलम् ॥
- (3) आरम्भगुर्वी क्षयिणी क्रमणे,
लध्वी पुरा वृद्धिसती च पश्चात् ।
दिनस्य पूर्वार्धपरार्धभिन्ना
छायेव मैत्री खलसज्जनानाम् ॥
- (4) दाक्षिण्यं स्वजने दया परजने शाढ्यं सदा दुर्जने
प्रीति साधुजने नयो नृपजने विद्वज्जनेष्वार्जवम् ।
शौर्य साधुजने क्षमा गुरुजने नारीजने धूर्तता
ये चैवं पुरुषा कलासु कुशलास्तेष्वेव लोकस्थितिः ॥

4. નીચેનામાંથી કોઈપણ છ પ્રશ્નોનાં ટૂંકમાં ઉત્તર આપો.

12

Write answer in brief on any **Six** of the following :

- (1) ભાગ્યનો પ્રભાવ શા માટે કર્મ પર ચાલતો નથી ?
Why doesn't the impact of fate work on deeds ?
- (2) શા માટે ઉત્તમચરિત્ર આભૂષણ કહેવાય છે ?
Why does "ઉત્તમચરિત્ર" called an ornament ?
- (3) કયા ગુણો દ્રવ્યને આશ્રયે રહેલાં છે ?
Which virtuous are dependent on દ્રવ્ય ?
- (4) કેવા મુશ્કેલ કાર્યો કરી શકાય પણ મૂર્ખના મનને સમજાવી શકાય નહીં ?
Which difficult works are possible to do but it is impossible to convince a foolish person's mind ?
- (5) ઉત્તમ વિદ્યાર્થી કયા-કયા લાભ થાય છે ?
What are the benefits of true knowledge ?
- (6) સજ્જનો કેવા પ્રકારનું વ્રત કરે છે ?
Which kind of "અસિધારાવ્રત" is done by a wise man ?
- (7) સજ્જનોએ સારા મિત્રના કયા-કયા લક્ષણો કહ્યાં છે ?
Which virtuous are define by a wise man for the good friend ?
- (8) સ્વાભિમાની વ્યક્તિ કેવો હોય છે ?
How would be the self-respected person ?

5. (અ) નીચેનામાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરીને ખાલી જગ્યા પૂરો.

7

Fill in the blanks with choosing appropriate option of the following :

- (1) સેવાધર્મ _____ ઓને પણ અગમ્ય હોય છે.
(અ) સન્યાસી (બ) રાજા (ક) યોગી
સેવાધર્મ: is unknown to _____
(a) સન્યાસી (b) રાજા (c) યોગી
- (2) _____ મહાપુરુષોનો સ્વભાવ હોય છે.
(અ) વિપત્તિમાં હાસ્ય (બ) વિપત્તિમાં ધૈર્ય (ક) વિપત્તિમાં રૂદન
_____ is the nature of a noble person.
(a) Laughter in trouble.
(b) Patience in trouble
(c) Crying in trouble
- (3) _____ માણસને નાના કે મોટાં બનાવે છે.
(અ) રાજ્યશાસન (બ) ધન-અવસ્થા (ક) શૂરવીરતા
_____ Makes a man great or small
(a) રાજ્યશાસન (b) ધન-અવસ્થા (c) શૂરવીરતા
- (4) સજ્જનની મૈત્રી _____ જેવી હોય છે.
(અ) જલ-અગ્નિ (બ) દૂધ-પાણી (ક) પૃથ્વી-આકાશ
Friendship of a noble person is like _____.
(a) Water-Fire (b) Milk-Water (c) Earth-Sky

- (5) કુળનો નાશ _____ થી થાય છે.
 (અ) કુપુત્ર (બ) દુર્જનસંગતિ (ક) સત્સંગતિ
 Dynasties are vanished by _____
 (a) કુપુત્ર (b) દુર્જનસંગતિ (c) સત્સંગતિ
- (6) પ્રેમ _____ થી ઓછો થઈ જાય છે.
 (અ) પ્રવાસ જવાથી (બ) કુશંકાથી (ક) વિશ્વાસઘાતથી (ડ) ધનહરણથી
 Prem is decreased by _____
 (a) go to tour (b) suspect (c) fraud (d) wealth loss
- (7) દુર્જનો સરળ વ્યક્તિને _____ માને છે.
 (અ) બુદ્ધિહીન (બ) સહિષ્ણુ (ક) ઉદાર
 Villains think simple people as _____.
 (a) foolish (b) tolerant (c) generous

(બ) નીચેના શબ્દોનાં જોડકાં જોડો :

7

Match the following columns :

- (1) નૃપનીતિ – અહંકારનાશ ।
- (2) સભા – અસહિષ્ણુતા ।
- (3) મદં જહિ – પશુ:
- (4) વિદ્યાવિહીન: – વાક્-ચાતુર્યમ્ ।
- (5) દુર્જન: – દેવતાગુરુ: ।
- (6) રસસિદ્ધાકવીશ્વરા: – વારાહગનૈવ ।
- (7) બૃહસ્પતિ: – નાસ્તિ જરામરણજં ભયમ્ ।
